

Nr 116

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utvidgning av systemet med växtförädlingsavgifter; given Stockholms slott den 25 april 1969.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 april 1967 (nr 139) om obligatorisk statsplombering av utsädesvara och om växtförädlingsavgift.

GUSTAF ADOLF

Ingemund Bengtsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att systemet med växtförädlingsavgift och obligatorisk statsplombering, som f. n. omfattar samtliga jordbruksväxter utom sockerbeta, lin och hampa, utvidgas till att omfatta även frö för grönytor. Utvidgningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1970. Växtförädlingsavgiften skall användas till att främja växtförädlingsverksamheten.

Förslag
till
Förordning
om ändring i förordningen den 26 april 1967 (nr 139) om obligatorisk stats-
plombering av utsädesvara och om växtförädlingsavgift

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ förordningen den 26 april 1967 (nr 139) om obligatorisk statsplombering av utsädesvara och om växtförädlingsavgift skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Utsäde av potatis, stråsäd, trindsäd, vallbaljväxt eller vallgräs för jordbruksändamål, beta, kålrot, rova, fodermärgkål, grönfoderraps, raps, rybs, vitsenap eller oljedådra får icke avlämnas till köpare, som kan antagas använda det till utsäde, eller föras ut ur landet annat än i förpackning som är tillsluten och försedd med plomberingsbevis enligt bestämmelserna om statsplombering av utsädesvara. Vad som sagts nu gäller ej vid enstaka försäljning utan offentligt utbud, om säljaren odlat utsädet och icke yrkesmässigt driver handel med utsädesvaror.

Utsäde av potatis, stråsäd, trindsäd, vallbaljväxt eller vallgräs, beta, kålrot, rova, fodermärgkål, grönfoderraps, raps, rybs, vitsenap eller oljedådra får icke avlämnas till köpare, som kan antagas använda det till utsäde, eller föras ut ur landet annat än i förpackning som är tillsluten och försedd med plomberingsbevis enligt bestämmelserna om statsplombering av utsädesvara. Vad som sagts nu gäller ej vid enstaka försäljning utan offentligt utbud, om säljaren odlat utsädet och icke yrkesmässigt driver handel med utsädesvaror.

Konungen eller ————— till utsäde.

2 §.

Vid plombering —————	25 öre,
vallbaljväxt och vallgräs för jordbruksändamål samt beta	vallbaljväxt och vallgräs samt beta
15 kronor,	15 kronor,
kålrot, rova, —————	25 kronor.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1970.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 25 april 1969.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTTSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Bengtsson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *utvidgning av systemet med växtförädlingsavgifter* och anför.

Inledning

Sveriges Centrala Fröråd — en samorganisation med företrädare för vallfröodling, utsädeshandel och utsädeskontroll — har i skrivelse den 26 februari 1969 begärt att beslutet vid 1967 års riksdag angående utbyggnad av systemet med växtförädlingsavgifter, m. m. (prop. 1967: 37, JoU 8, rksr 135) omprövas så att även utsäde av vallhaljväxt och vallgräs avsedda för grönyteändamål infogas i systemet.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av lantbruksstyrelsen, statens centrala frökontrollanstalt, kommerskollegium, Allmänna Svenska Utsädesaktiebolaget, Riksförbundet Landsbygdens folk (RLF), Sveriges Fröengrossistförening, Sveriges lantbruksförbund, Sveriges Utsädesförening och W. Weibull AB. Näringsfrihetsombudsmannen, J. E. Ohlsens Enke AB, Bertil Gustafssons fröhandels AB, Kristianstads fröhandel AB, Göteborgs Trädgårdsförening u. p. a., Göteborgs Fröhandel AB och AB Nordiska Fröhandeln har kommit in med särskilda skrivelser i ämnet.

Nuvarande ordning

Systemet med växtförädlingsavgifter och obligatorisk statsplombering infördes i fråga om strå- och trindsäd efter beslut av 1961 års riksdag (prop. 1961: 92, JoU 23, rskr 210) och utvidgades till att omfatta samtliga jordbruksväxter utom sockerbeta, lin och hampa efter beslut av 1967 års riks-

dag. Systemet innebär att omsättningen i handeln av utsäde av angivna växtarter beläggs med en särskild avgift, som kommer växtförädlarna till godo. Uppbördens av avgiften sker i samband med statsplomberingen. I princip får endast utsäde i förpackning som är tillsluten under obruten plomb enligt gällande bestämmelser om statsplombering av utsädesvara omsättas i handeln. Vid detaljhandeln eller efter centralt iordningställande får dock enligt särskilda bestämmelser utsäde i förpackning som väger mindre än 25 kg överlåtas till köpare utan att förpackningen är försedd med statsplomb. Statsplomberingstvång gäller även för det fall då varan skall exporteras.

Statens centrala frökontrollanstalt har hand om kontrollen av att utsädesvaran uppfyller vissa kvalitetskrav samt uppbörden av växtförädlingsavgifter. En förutsättning för statsplombering av utsädesvara är bl. a. att sorten i fråga finns upptagen på eller är godkänd för intagning i rikssortlistan, som upprättas av originalutsädesnämnden.

Växtförädlingsavgift erläggs f. n. med följande belopp för deciton, nämligen för potatis 50 öre, strå- och trindsäd 1 kr. 25 öre, vallbaljväxt och vallgräs för jordbruksändamål samt beta 15 kr., kålrot, rova, fodermärgkål, grönfoderraps, raps, rybs, vitsenap och oljedådra 25 kr. Inflytande avgifter för strå- och trindsäd utgjorde under budgetåret 1967/68 ca 2,3 milj. kr. I fråga om övriga växter trädde systemet i kraft den 1 juli 1968. Avgiften förs till en fond, som används för bidrag till växtförädlarna efter Kungl. Maj:ts beslut. Bidrag till resp. växtförädlare skall i huvudsak motsvara de avgifter, som flutit in för hans sorter. Även utländsk förädlare får bidrag ur fonden, om förädlaren har anmält svensk representant hos originalutsädesnämnden och om svensk förädlare äger uppbära växtförädlingsavgift eller åtnjuta motsvarande förmån i den utländske förädlarens hemland. I vissa fall, t. ex. om innehavare saknas till sort på rikssortlistan, kan medlen inte fördelas direkt på förädlare. Dessa kvarstående belopp tilldelas statens råd för skogs- och jordbruksforskning för stöd åt forskningsinsatser på växtförädlarens område.

Författningsmässigt regleras systemet genom dels förordningen den 26 april 1967 (nr 139) om obligatorisk statsplombering av utsädesvara och om växtförädlingsavgift, dels kungörelsen den 19 april 1968 (nr 214) om statsplombering av utsädesvara. Vissa bestämmelser, bl. a. om kvalitetsfordringar för statsplombering, fastställs av lantbruksstyrelsen. Lantbruksstyrelsen bestämmer vidare om gränsdragningen mellan utsäde av vallbaljväxter eller vallgräs för jordbruksändamål som skall beläggas med växtförädlingsavgift och sådant utsäde som skall vara avgiftsfritt.

Utöver vad som angetts i det föregående innehåller förordningen om obligatorisk statsplombering av utsädesvara och om växtförädlingsavgift dels regler om förfarandet vid avgiftens erläggande, om förvaltningen av uppburna avgiftsbelopp och om befrielse från eller återbäring av avgift, dels

straffbestämmelser. Beträffande förfarandet gäller de allmänna reglerna om konsumtionsbeskattning, kompletterade med vissa specialbestämmelser.

Originalutsädesnämnden har i december 1968 beslutat, att i en särskild avdelning inom rikssortlistan föra upp sorter av gräs och vallbaljväxter för grönyteändamål. Härigenom har skapats ett underlag för statsplombering av officiellt prövade förädlingsprodukter särskilt lämpade för olika slag av grönytor. Ca 20 sådana sorter finns f. n. upptagna på rikssortlistan. Utsäde för grönytor utan statsplombering saluförs enligt bestämmelser som grundas på frölagen den 14 juni 1928 (nr 289).

Sveriges Centrala Fröråd

Frörådet erinrar om att i den utredning som fanns som underlag för prop. 1967: 37 om utbyggnad av systemet med växtförädlingsavgifter, m. m. föreslogs att vissa gräsfröslag, vilka förutom för jordbruksändamål används till grönytor, jämväl skulle inordnas i systemet med växtförädlingsavgifter. Vid behandlingen av propositionen fann jordbruksutskottet skäl tala för att frågan om inordnande av sådant frö i systemet togs under förnyat övervägande av Kungl. Maj:t. Propositionen bifölls av riksdagen i avvaktan härpå. Frörådet begär en omprövning av nämnda riksdagsbeslut så att även gräsfrö för grönytor infogas i systemet med växtförädlingsavgifter. Som motiv härför anförts bl. a. följande.

Grönytor får i länder med hög levnadsstandard en allt större betydelse. Gräsmattan utgör fundamentet i varje trädgårdsanläggning och spelar i starkt exploaterade bostadsområden en viktig roll för trivseln. Vid sjukhus, skolor och andra offentliga byggnader utgör grönytlorna en ram, som ger liv och färg åt anläggningarna. Parker, idrottsplatser, golfbanor, lekplatser och segelflygfält behövs för dem som är i behov av avkoppling. Även gröngöring av vägslänter och andra råytor sker i allt större omfattning. Gräsmattor förekommer vidare på militära och civila flygfält.

De viktigaste gräsarterna i våra grönytor är ängsgröe, rödsvingel, rödven och vildtimotej, varjämte främst engelskt rajgräs men även den vanliga timotejen används. Olika grönytor ställer emellertid olika krav på ingående arter och sorter av dessa. Frörådet framhåller att gräsmattestandarden genom växtförädlarnas insatser och ett målmedvetet upplysningsarbete har avsevärt förbättrats under senare år. Utom vinterhärdighet, slitstyrka, lätthet och färg tilldrar sig resistensen mot olika sjukdomar och anspråk på enkel och billig skötsel förädlarnas intresse. Inom all växtförädling blir framgångarna med tiden dock alltmer dyrköpta. För att skapa resurser för förädlingsverksamheten bör grönytegräs i likhet med vallbaljväxter och vallgräs för jordbruksändamål inlemmas i systemet med växtförädlingsavgifter. Ett ytterli-

gare motiv är att vissa sorter av grönytegräs samtidigt är användbara som slåtter- och betesgräs samt att allt grönytegräs i egenskap av fröodlingsgröda är att hänföra till jordbruksgröda.

Det har gjorts gällande, att grönytegräsens inordnande i systemet med växtförädlingsavgifter skulle verka hindrande för handeln med utsäde för grönytor. Enligt förrådet torde eventuella olägenheter i nämnda avseende väga lätt mot den välbehövliga sanering och kvalitetsförbättring av grönyteutsädet som en obligatorisk statsplombering skulle medföra. En förstärkning av förädlingsresurserna skulle vidare åstadkomma en fortgående förbättring av dessa växtarters genetiska kvaliteter.

Frörådet framhåller särskilt värdet av att konsumenterna av utsäde för grönytor har tillgång till förstklassigt utsäde. Grönytornas kvalitet anses i avgörande grad bero på de sortegenskaper det använda utsädet besitter. Det allmänna, bostadsföretagen och privata ägare till grönytor anses kunna göra stora besparingar årligen, om ur genetisk synpunkt värdefullt och lämpligt utsäde används. Om undermåliga sorter av de olika gräsarterna används, kan höga anläggningskostnader, varav utsädeskostnaden utgör endast en ringa del, bli utan avsett resultat.

Frörådet hänvisar slutligen till de besvärliga gränsdragningsproblem inom utsädeshandel och administration som uppstår i praktiken genom att endast gräsfrö avsett för jordbruksändamål omfattas av systemet med växtförädlingsavgifter. Bl. a. kan vallbaljväxt- och vallgräsfrö av mycket skiftande kvalitet importeras. Trots att sådant frö kan användas utom för grönyteändamål även inom jordbruket kan importen förhindras endast om varan skulle innehålla flyghavre eller snärja.

Remissyttranden

Frörådets begäran att utsäde för grönytor skall infogas i systemet med växtförädlingsavgifter tillstyrks av *lantbruksstyrelsen*, *statens centrala frökontrollanstalt*, *Allmänna Svenska Utsädesaktiebolaget, RLF*, *Sveriges lantbruksförbund*, *Sveriges Utsädesförening* och *W. Weibull AB*. Enligt *lantbruksstyrelsen* torde det dock vara nödvändigt att den föreslagna utvidgningen av systemet kombineras med en övergångsbestämmelse som möjliggör statsplombering av frö för grönyteändamål utan hänsyn till det sortkrav som är uppställt i statsplomberingskungörelsen. En sådan liberalisering anses vara motiverad också i syfte att söka begränsa riskerna för störningar i form av ändrade konkurrensförhållanden på den inhemska marknaden. Under förutsättning av att övergångsbestämmelse medges kan frö för grönyteändamål fogas in i systemet redan den 1 juli 1969. Övergångstidens längd anses däremot inte kunna bestämmas på förhand utan får rättas efter utvecklingen. Det torde behövas åtminstone tre år för att få det nya läget under tillfredsställande kontroll. Även *Sveriges lantbruksförbund* framhåller,

att krav på sortuppgift vid statsplombering inte bör göras obligatoriskt för ifrågavarande fröslag förrän tillgången på sådant frö med sortuppgift enligt rikssortlistan blivit tillräcklig. Beträffande tidpunkten för grönytegräsens antagande i systemet med växtförädlingsavgifter förordar förbundet att skälig tid — förslagsvis en höst- och vårsäsong — får förflyta mellan beslutet och dess ikraftträdande. Det anses rimligt att handeln bereds tillfälle att avyttra frövaror, som inköpts enligt nu gällande bestämmelser.

Kommerskollegium erinrar om sin tidigare ståndpunkt att kollegiet i princip inte har något att erinra mot en utvidgning av systemet med växtförädlingsavgifter. Innan en utvidgning beslutas, borde dock resultatet av växtförädlingsutredningens arbete avvaktas. Frörådets skrivelse föranleder inte kollegiet att frångå sin tidigare ståndpunkt.

Näringsfrihetsombudsmannen anser de nuvarande förhållandena i fråga om grönytegräs inte vara sådana att obligatorisk statlig varukontroll krävs. Om det ändå bedöms vara ändamålsenligt att genomföra förslaget bör detta inte medföra inskränkningar i konkurrensen. En övergångstid behövs för att sorter som f. n. inte är statsplomberingsberättigade hinner genomgå provning.

Sveriges Fröengrossistförening samt *J. E. Ohlsens Enke AB m. fl.*, som kommit in med särskilda skrivelser i ämnet, avstyrker förslaget. Det anses allmänt, att förslagets genomförande skulle favorisera ett fåtal firmor samt försvåra och fördyra handeln med utsäde för grönytor. Man gör också gällande, att det finns många utländska sorter av grönytegräs, som inte är underlägsna de svenska. Enligt *J. E. Ohlsens Enke AB* bör den svenska växtförädlingen av grönytegräs ges allt stöd, men det får inte ske genom försäljningsförbud för sorter med annan härstamning eller därför att de, kanske av formella skäl, inte är statsplomberade.

Departementschefen

Systemet med växtförädlingsavgift och obligatorisk statsplombering omfattar f. n. samtliga jordbruksväxter utom sockerbeta, lin och hampa. Förslag har väckts att i systemet foga in vallbaljväxter och vallgräs som förutom för jordbruksändamål används för grönyteändamål. Som motiv här för anförs bl. a. att tillgång till utsäde för grönytor vilket från genetisk synpunkt är värdefullt och lämpligt kan innebära stora samhällsekonomiska besparingar årligen. Förädlingsverksamheten på detta område bör därför få utökade resurser. Det erinras också om att jordbruksutskottet vid frågans föregående behandling år 1967 fann i sitt av riksdagen godkända utlåtande skäl tala för att frågan om inordnande av utsäde för grönytor i systemet togs under förnyat övervägande av Kungl. Maj:t.

Vid remissbehandlingen har förslaget vunnit stor anslutning. *Näringsfrihetsombudsmannen* anser dock utvidgningen obehövlig från varukontroll-

synpunkt. Vissa representanter för utsädeshandeln avstyrker förslaget med hänvisning till att dess genomförande skulle bl. a. favorisera ett fåtal firmor samt försvåra och fördyra handeln med utsäde för grönytor.

Jag anser mig kunna tillstyrka förslaget. Det har efter hand vuxit fram ett allt starkare intresse för grönytor i vårt land. Bl. a. mot denna bakgrund påkallas ett målmedvetet förädlingsarbete i syfte att framställa sorter som lämpar sig för grönytor. Ett ytterligare skäl för att genomföra förslaget är att vissa sorter av vallbaljväxter och vallgräs är användbara både för jordbruks- och grönyteändamål. Eftersom endast sådant frö av dessa växtslag som är avsett för jordbruksändamål f. n. är föremål för obligatorisk statsplombering, uppstår svåra gränsdragningsproblem. Erfarenheten har också visat, att på frölagen grundade bestämmelser inte kan hindra import av undermåligt vallbaljväxt- och vallgräsfrö.

Jag förordar sålunda att systemet med växtförädlingsavgift och obligatorisk statsplombering vidgas till att omfatta utsäde av vallbaljväxter och vallgräs för grönyteändamål. Utvidgningen bör ske enligt de riktlinjer som gäller f. n. för utsäde av dessa växtslag för jordbruksändamål. För att handeln och fröodlingen skall beredas skälig tid att anpassa sig bör utvidgningen träda i kraft först den 1 juli 1970. Jag avser vidare föreslå Kungl. Maj:t att besluta om viss övergångsbestämmelse, som möjliggör statsplombering av vallbaljväxt- och vallgräsfrö för grönyteändamål utan hänsyn till det sortkrav som är uppställt i kungörelsen om statsplombering av utsäde. Härigenom torde de huvudsakliga skälen till den kritik näringsfrihetsombudsmannen och vissa handelsföretag anfört mot förslaget ha undanröjts.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till *förordning om ändring i förordningen den 26 april 1967 (nr 139) om obligatorisk statsplombering av utsädesvara och om växtförädlingsavgift*.

Hinder föreligger ej mot att ärendet behandlas först under höstriksdagen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga förslag till förordning om ändring i förordningen den 26 april 1967 (nr 139) om obligatorisk statsplombering av utsädesvara och om växtförädlingsavgift.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten